

Missionaria Bibliographica Selecta

Christopher Grzelak SCJ, THE „INCLUSIVE PLURALISM” OF JACQUES DUPUIS. ITS CONTRIBUTION TO A CHRISTIAN THEOLOGY OF RELIGIONS AND ITS RELEVANCE TO THE SOUTH AFRICAN INTERRELIGIOUS CONTEXT, Pietermaritzburg (Republic of South Africa) – Lublin (Poland) 2010, ss. 348. Seria: Religie świata – Świat religii pod red. Eugeniusz Sakowicz and Krzysztof Sakowicz, nr 5.

Niniejsze studium zajmuje się kwestią, z którą Jacques Dupuis zmagał się przez ponad pół wieku, mianowicie misterium Bożego planu wzywającego wszystkich ludzi do udziału w życiu Bożym, Jego wewnątrztrynitarnym, przez Słowo Wcielone i Ducha Świętego. Konkretnym celem pracy było przebadanie modelu teologicznego Jacques’a Dupuis, czyli jego „pluralizmu inkluzywnego”. Model ten łączy postawy pod chrześcijańską teologię pluralizmu religijnego. Praca ukazała również te dziedziny, w których Dupuis wyszedł poza tradycyjne granice współczesnej teologii inkluzywnej. W końcu praca ta zajęła się znaczeniem teologii religii Jacques’a Dupuis dla kontekstu międzyreligijnego w Afryce Południowej.

Dupuis pozostał w pamięci teologów końca XX i początku XXI w. jako ten, który całą swoją karierę teologiczną poświęcił na szukanie prawdy i poprawienie relacji pomiędzy chrześcijaństwem i innymi religiami. Jego teologia pozostaje pod wielkim wpływem kontekstu Azji, zwłaszcza Indii. To właśnie teologowie azjatyccy (tak mało znani w Polsce) wyposażyli Dupuis w narzędzia potrzebne do konstrukcji jego wizji teologicznej „pluralizmu inkluzywnego” opartej na chrystologii trynitarniej (rozd. 2).

W tym, co dotyczy spojrzenia Dupuis na religie (rozd. 3) autor książki postrzega też różne „modele” jako konieczne „środki” zrozumienia rzeczywistości pluralizmu religijnego. Ani eklezjocentryzm, ani chrystocentryzm, ani teocentryzm, ani żadne inne podejście nie określają rzeczywistości religijnej, ale jedynie ją rozwijają i wyjaśniają. Stajemy zawsze wobec „większej” tajemnicy.

Dupuis odrzuca zmianę paradygmatu z chrystologicznego na teocentryczny, widoczną w szkole „pluralistycznej”. Analizując różne źródła (rozd. 4) Dupuis dochodzi do ważnego wniosku, że równoległe do postawy ekskluzywnej wobec innych religii, zawsze obecnej w historii chrześcijaństwa, istniała również stale refleksja pozytywna doceniająca rolę innych religii w ekonomii zbawienia.

Drugą zasadą, na której Dupuis opiera swój „pluralizm ekskluzywny” jest połączona historia zbawienia i objawienia, która obejmuje inne religie. Widać to choćby w przymierzach Adamowym, a zwłaszcza z Noem, które nigdy nie zostały zniesione przez przymierze z Mojżeszem, czy później w Jezusie Chrystusie. Te dwie zasady prowadzą do trzeciego etapu studium, które zmagają się głównym problemem, tzn. czy model Dupuis jest w stanie pokonać dylemat pomiędzy „chrześcijańskim inkluzywizmem” a „teocentrycznym pluralizmem” (rozd. 5).

Praca ukazuje, że zachowując centralne znaczenia Jezusa Chrystusa, które zakłada powszechne pośrednictwo Chrystusa, Dupuis jednocześnie potwierdza różnorodność ścieżek religijnych, które choć mają znaczenie „uczestniczące”, zachowują prawdziwą wartość zbawczą dla swych członków (rozd. 6). Pośrednictwo „uczestniczące” oznacza, że ich wartość zbawcza jest istotowo w relacji do Chrystusa.

Rozdz. 7 zajmuje się próbą adaptacji tego modelu do rzeczywistości południowoafrykańskiej, gdzie chrześcijaństwo istnieje wraz z innymi religiami takim jak tradycyjna religia afrykańska, islam, judaizm, hinduizm czy buddyzm. Rozdz. 8 prezentuje „case study” spotkania chrześcijan z muzułmanami.

Choć model „pluralizmu inkluzywnego” wydaje się być całościową i spójną teorią ustanawiającą przestrzeń dialogu z religiami, nie jest ona oczywiście bez trudności. Wielu teologów wnosi pewne zastrzeżenia do wizji Jacques’a Dupuis. Ich analizą zajmuje się rozdział 9. Rozdział 10 stanowi konkluzję i ewaluację pracy.

Rozwój myśli Dupuis spowodował trudną kontrowersję dotyczącą Bożego planu zbawienia całego rodzaju ludzkiego. Jego teologia była badana przez Kongre-

gację Nauki Wiary. Ostatecznie jednak Dupuis został oczyszczony z podejrzania o nieprawowierność i uznany za teologa poszukującego, który wniósł ciekawą myśl do współczesnej teologii.

Dobrze, że ta praca napisana przez polskiego misjonarza w Afryce Południowej ukazała się w Polsce, wnosząc wkład do polskiej refleksji teologicznej nad tymi zagadnieniami. Oby seria „Religie świata – Świat religii” mogła dalej publikować tak wartościowe prace.

WOJCIECH KLUJ OMI

Joseph Ndi-Okalla (red.), *LE DEUXIÈME SYNODE AFRICAÏN FACE AUX DÉFI SOCIO-ÉCONOMIQUES ET ÉTHIQUES DU CONTINENT. DOCUMENTS DE TRAVAIL*, Paris, Editions Karthala, 2009, ss. 275.

Omawiana książka stanowi owoc sympozjum misjologicznego zorganizowanego przez afrykańską część *International Association of Mission Studies* – Międzynarodowego Stowarzyszenia Misjologów Katolickich, które miało miejsce w Wyższym Seminarium Duchownym metropolii Jaunde w Kamerunie w październiku 2008 r. Konferencja odbyła się w perspektywie przygotowywanego drugiego synodu dla Afryki (który odbył się w październiku 2009 r.). Zgodnie z hasłem synodu, również konferencja, której owocem są artykuły zamieszczone w książce była poświęcona szczególnie wyzwaniom społeczno-ekonomicznym oraz etycznym kontynentu. Warto zauważyć, że o ile pierwszy synod afrykański koncentrował się bardziej na zagadnieniach kulturowych, o tyle drugi poświęcony był właśnie zagadnieniom omawianym w tej książce.